

Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне процесік заңнаманы жетілдіру және сот жүйесін реформалау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

Қазақстан Республикасының Заңы 2023 жылғы 27 наурыздағы № 216-VII ҚРЗ

ЗҚАИ-ның ескертпесі!

Осы заңның қолданысқа енгізілу тәртібін 2-б. қараңыз.

1-бап. Қазақстан Республикасының мына заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізілсін:

1. 2011 жылғы 26 желтоқсандағы "Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы" Қазақстан Республикасының Кодексіне:

22-бабында:

1-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

"1. Некені (ерлі-зайыптылықты) сот тәртібімен бұзу кезінде ерлі-зайыптылар кәмелетке толмаған балалары өздерінің қайсысымен тұратындығы туралы, балаларды және (немесе) еңбекке қабілетсіз мұқтаж жұбайын (зайыбын) күтіп бағуға қаражат төлеу тәртібі, осы қаражаттың мөлшері туралы не ерлі-зайыптылардың ортақ мүлкін бөлу туралы, ата-ананың баламен қарым-қатынас жасау тәртібін айқындау туралы келісімді соттың қарауына ұсына алады. Сот шешімінде ерлі-зайыптылардың некені (ерлі-зайыптылықты) бұзғаннан кейінгі тектері көрсетіледі.";

2-тармақ 4) тармақшадағы "айқындауға міндетті." деген сөздер "айқындауға;" деген сөзбен ауыстырылып, мынадай мазмұндағы 5) тармақшамен толықтырылсын:

"5) ата-ананың баламен қарым-қатынас жасау тәртібін анықтауға міндетті."

2. 2014 жылғы 4 шілдедегі Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексіне:

1) 187-баптың екінші бөлігіндегі "293 (екінші және үшінші бөліктерінде)" деген сөздер "293 (екінші, үшінші және төртінші бөліктерінде)" деген сөздермен ауыстырылсын;

2) 426-баптың бірінші және екінші бөліктері мынадай редакцияда жазылсын:

"1. Істі апелляциялық тәртіппен қарайтын сот үкімнің, сот қаулысының заңдылығын, негізділігін, әділдігін толық көлемде тексереді және егер бұл ретте сотталғанның жағдайы нашарламаса, оларға шағымда, прокурордың өтінішхатында көрсетілмеген негіздер бойынша өзгерістер енгізуге құқылы.

2. Егер істі қараған кезде басқа сотталғандардың құқықтары мен заңды мүдделерінің бұзылғаны, бұл заңсыз үкімнің, қаулының шығарылуына алып келгені анықталса, егер бұл ретте сотталғанның жағдайы нашарламаса, сот осы Кодексте

көзделген қағидаларды сақтай отырып, оның шағым жасалмаған, прокурордың апелляциялық өтінішхаты бойынша қайта қаралмаған бөліктерінде де және өздері туралы шағым, прокурордың өтінішхаты берілмеген адамдарға қатысты да күшін жоюға немесе оны өзгертуге құқылы.

Үкімді өздері туралы шағым, прокурордың өтінішхаты берілмеген адамдарға қатысты өзгертуге немесе оның күшін жоюға шағым, прокурордың өтінішхаты өзіне қатысты болатын адамға қатысты үкімнің күші жойылған немесе ол өзгертілген жағдайда ғана және қылмыстық құқық бұзушылықты бірлесіп жасаған басқа да сотталғандардың әрекеттерін саралауды сәйкес келтіру үшін ғана жол беріледі.

Сот сотталғанның жағдайын оның өтінішхаты немесе оның қорғаушысының немесе заңды өкілінің өтінішхаты бойынша нашарлатуға құқылы емес.";

3) 431-баптың бірінші бөлігінің 8) және 9) тармақтары алып тасталсын.

3. 2014 жылғы 5 шілдедегі Қазақстан Республикасының Қылмыстық-атқару кодексіне:

92-бап мынадай мазмұндағы үшінші, төртінші, бесінші, алтыншы және жетінші бөліктермен толықтырылсын:

"3. Басқа адам жасаған қылмыс туралы іс бойынша тергеу әрекеттерін жүргізу қажет болған кезде жазасын мекемелерде өтеу белгіленіп, бас бостандығынан айыруға сотталған адам қауіпсіздігі аралас мекемеде қалдырылуы, сондай-ақ прокурордың санкциясымен Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексінде белгіленген мерзімге басқа мекемеден ауыстырылуы мүмкін.

4. Басқа адам жасаған қылмыс туралы іс бойынша сот талқылауына қатысу қажет болған кезде, сотталған адам орташа қауіпсіз мекемелер үшін осы Кодексте көзделген жағдайларда, істі сотта қарау уақытына сот қаулысымен қауіпсіздігі аралас мекемеде қалдырылуы мүмкін.

5. Егер сотталған адам басқа іс бойынша қылмыстық жауаптылыққа тартылса және оған қатысты күзетпен ұстау түріндегі бұлтартпау шарасы таңдалса, оны қауіпсіздігі аралас мекемеде ұстау мерзімдері Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексіне сәйкес айқындалады.

6. Сотталған адам осы баптың үшінші, төртінші және бесінші бөліктерінде көрсетілген негіздер бойынша, сондай-ақ құқықтық тәртіпті ұстап тұру үшін қауіпсіздігі аралас мекемеге ауыстырылуы мүмкін.

Осы баптың үшінші және төртінші бөліктерінде көзделген негіздер бойынша қауіпсіздігі аралас мекемелерге жіберілген сотталғандар басқа адамдардан окшауланып камераларда ұсталады және оларға түрін сот тағайындаған мекеме үшін осы Кодексте белгіленген шарттар қолданылады.

7. Мекемелерде құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету үшін қауіпсіздігі аралас мекемеге ауыстырылған сотталғандар:

1) ай сайын ақшаны уақытша орналастырудың қолма-қол ақшаны бақылау шоттарындағы, екі айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшердегі қаражатты тамақ өнімдері мен бірінші кезекте қажетті заттарды сатып алуға жұмсауға;

2) бір жыл ішінде екі қысқа мерзімді және екі ұзақ мерзімді кездесу алуға;

3) күн сайын ұзақтығы бір жарым сағаттық сейілдеуді пайдалануға құқылы.

Сотталғандар камераларда және қауіпсіздігі аралас мекемеде ұсталатын барлық санаттағы адамдардан оқшауланып ұсталады."

4. 2015 жылғы 31 қазандағы Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексіне:

1) 1-баптың бірінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"1. Қазақстан Республикасының аумағында азаматтық істер бойынша сот ісін жүргізу тәртібі Қазақстан Республикасының Конституциясында, Қазақстан Республикасының конституциялық заңдарында, Қазақстан Республикасының Конституциясына және халықаралық құқықтың жалпыға бірдей танылған қағидаттары мен нормаларына негізделген осы Кодексте айқындалады. Азаматтық сот ісін жүргізу тәртібін реттейтін өзге де заңдардың ережелері осы Кодекске енгізілуге жатады.";

2) 4-бап мынадай редакцияда жазылсын:

"4-бап. Азаматтық сот ісін жүргізудің міндеттері

Азаматтардың, мемлекеттің және заңды тұлғалардың бұзылған немесе даулы құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін қорғау және қалпына келтіру, азаматтық айналымда заңдылықты сақтау, істің толық, уақтылы, әділ қаралуын және шешілуін қамтамасыз ету, дауды бейбіт жолмен реттеуге жәрдемдесу, құқық бұзушылықтардың алдын алу мен қоғамда заңға және сотқа құрметпен қарауды қалыптастыру азаматтық сот ісін жүргізудің міндеттері болып табылады.";

3) 27-баптың үшінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"3. Кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соттар кәмелетке толмаған ортақ балалары бар ерлі-зайыптылар арасындағы некені бұзу, мүлікті бөлу (кәмелетке толмаған балалар болған кезде) туралы, баланың тұрғылықты жерін айқындау, соның ішінде бала ата-аналарының біреуімен республикадан тыс жерлерге тұрақты тұру үшін кеткен кезде айқындау; ата-анасының, жақын туыстарының олардан бөлек тұратын баламен қарым-қатынас жасау тәртібін айқындау; заңның негізінсіз басқа адамдардың қолындағы баланы алып қою туралы; ата-ана құқықтарынан айыру (оларды шектеу) және оларды қалпына келтіру (шектеулерді жою) туралы; бала асырап алу және оның күшін жою, бала асырап алуды жарамсыз деп тану туралы; кәмелетке толмағандарды арнаулы білім беру ұйымдарына немесе ерекше режимде ұстайтын білім беру ұйымдарына жіберу туралы; кәмелетке толмағандарға қатысты қорғаншылық пен қамқоршылықтан (патронаттан) туындайтын даулар бойынша; әкесін анықтау және алименттер өндіріп алу туралы; он төрттен он сегіз жасқа дейінгі кәмелетке толмаған адамның өз кірістеріне өз бетінше иелік ету

құқықтарын шектеу немесе олардан айыру туралы арыздар бойынша; кәмелетке толмаған адамды әрекетке толық қабілетті деп жариялау (эмансипация) туралы; алименттердің мөлшерін өзгерту туралы, кәмелетке толмаған балаларды күтіп-бағуға алимент төлеуден, алименттер бойынша берешекті төлеуден босату туралы; кәмелетке толмағандардың еңбек, мұрагерлік, тұрғын үй құқықтарын қорғау туралы; Қазақстан Республикасына заңсыз алып келген немесе Қазақстан Республикасында ұсталып отырған баланы кері қайтару туралы немесе Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттың негізінде осындай балаға қатысты қол жеткізу құқықтарын жүзеге асыру туралы; кәмелетке толмағандар және кәмелетке толғандар бірлесіп, оның ішінде әрекетке қабілетсіз немесе әрекетке қабілеттілігі шектеулі кәмелетке толғандардың қатысуымен келтірілген зиянды өтеу туралы азаматтық істерді қарайды және шешеді.

Кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соттар кәмелетке толмағандардың құқықтары мен заңды мүдделерін қозғайтын даулар бойынша азаматтық істерді қарайды және шешеді.

Кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соттың соттылығына жатқызылған істер кәмелетке толмаған адамның заңды өкілдерінің өтінішхаты бойынша, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың, облыс орталықтарының шегінде орналасқан аудандық (қалалық) соттардың соттылығына жатқызылған істерді қоспағанда, баланың тұрғылықты (болатын) жеріндегі аудандық (қалалық) сотта қаралуы мүмкін немесе оған берілуі мүмкін. Өтінішхат істі сот талқылауына дайындау аяқталғанға дейін берілуі мүмкін.";

4) 30-баптың жетінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"7. Республикалық маңызы бар қалалардың және астананың, облыс орталықтарының шегінде орналасқан аудандық (қалалық) соттардың соттылығына жататын істер бойынша талап қоюларды қоспағанда, некені бұзу туралы талап қоюлар талап қоюшының тұрғылықты жері бойынша онымен кәмелетке толмаған балалары бірге тұрған кезде берілуі мүмкін.";

5) 60-бап мынадай мазмұндағы төртінші бөлікпен толықтырылсын:

"4. Тапсырма бойынша өкіл өзіне берілген өкілеттіктер шегінде өзі мүдделерін білдіретін адамның процестік құқықтарына ие болады және процестік міндеттерін атқарады.";

6) 148-баптың екінші бөлігі мынадай мазмұндағы екінші абзацпен толықтырылсын:

"Өкіл ұсынған және қол қойған талап қоюда, осы бөліктің 1) – 8) тармақшаларында көрсетілген талаптардан басқа, талаптар негізделетін заң нормасына сілтеме болуға тиіс.";

7) 166-баптың төртінші бөлігінің екінші абзацы мынадай редакцияда жазылсын:

"Өкіл ұсынатын және қол қойған пікірде, осы бөліктің 1) – 4) тармақшаларында көрсетілген талаптардан басқа, қарсылықтар соған сәйкес негізделген дәлелдемелерге

және заң нормасына сілтеме болуға тиіс. Пікірде істі дұрыс және уақтылы қарауға қажетті телефондардың, факстердің нөмірлері, электрондық поштаның мекенжайлары мен өзге де мәліметтер көрсетілуі мүмкін.";

8) 405-баптың бірінші бөлігінің бірінші абзацы мынадай редакцияда жазылсын:

"1. Бірінші сатыдағы соттың судьясы мерзімінде берілген және осы Кодекстің 401-бабы екінші бөлігінің екінші абзацының, 403, 404-баптарының талаптарына сәйкес келетін апелляциялық шағымды, прокурордың өтінішхатын алғаннан кейін мынадай әрекеттерді жасайды:";

9) 413-бапта:

үшінші бөлік мынадай редакцияда жазылсын:

"3. Осы баптың төртінші бөлігінде белгіленген жағдайларды қоспағанда, апелляциялық сатыдағы сотта бірнеше талап қою талаптарын біріктіру және бөлу, талап қою талаптарының мөлшерін өзгерту, талап қою нысанасы мен негізін өзгерту, тиісті емес жауапкерді ауыстыру, қарсы талап қою туралы қағидалар қолданылмайды.";

мынадай мазмұндағы төртінші бөлікпен толықтырылсын:

"4. Осы Кодекстің 427-бабының төртінші бөлігінде көзделген негіздер бойынша сот шешімінің күші жойылған және іс мәні бойынша қарау үшін қабылданған жағдайда, апелляциялық сатыдағы сот істі бірінші сатыдағы соттың қағидалары бойынша қарайды және шешеді.";

10) 416-баптың бірінші бөлігінің екінші абзацы мынадай редакцияда жазылсын:

"Апелляциялық сатыдағы сот прокурорға апелляциялық сатыда қаралуға жататын істер туралы хабарлайды.";

11) 424-бапта:

бірінші бөлікте:

5) тармақша алып тасталсын;

6) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"6) осы Кодекстің 427-бабының төртінші бөлігінде көзделген негіздер бойынша сот шешімінің күші жойылған жағдайда, істі бірінші сатыдағы сот қағидалары бойынша мәні бойынша қарау үшін өзінің іс жүргізуіне қабылдауға;"

екінші және үшінші бөліктер алып тасталсын;

12) 425-баптың 1) тармақшасы мынадай редакцияда жазылсын:

"1) іс бірінші сатыдағы соттың қағидалары бойынша мәні бойынша қаралғаннан кейін жаңа шешім қабылданған жағдайда, осы Кодекстің 424-бабы бірінші бөлігінің 1), 2), 3) тармақшаларында, сондай-ақ 6) тармақшасында көзделген жағдайларда қаулы;"

13) 427-бапта:

бірінші бөліктің 5) тармақшасы мынадай редакцияда жазылсын:

"5) жүргізілу міндеттілігі осы Кодексте көзделген кезде істе жеке процестік әрекет хаттамасының болмауы негіз болып табылады.";

төртінші бөлік 5) тармақшасындағы "қол қойған кез келген жағдайда бірінші сатыдағы сот шешімінің күші жойылуға жатады." деген сөздер "қол қойған;" деген сөздермен ауыстырылып, мынадай мазмұндағы б) тармақшамен толықтырылсын:

"б) жүргізілу міндеттілігі осы Кодексте көзделген кезде істе сот отырысы хаттамасы болмаған кез келген жағдайда бірінші сатыдағы сот шешімінің күші жойылуға жатады."

бесінші бөлік мынадай редакцияда жазылсын:

"5. Осы Кодекстің 427-бабының төртінші бөлігінде көзделген негіздер бойынша бірінші сатыдағы сот шешімінің күші жойылған кезде апелляциялық сатыдағы сот ұйғарым шығарады. Ұйғарымда істі бірінші сатыдағы сотта іс жүргізу қағидалары бойынша қарауға көшу туралы, іске қатысатын адамдар жасауға тиіс әрекеттер және оларды жасау мерзімдері көрсетіледі. Көрсетілген әрекеттер аяқталғаннан кейін істі әдеттегідей апелляциялық сатыдағы соттың сол құрамы қарайды.

Қалған жағдайларда, оның ішінде жаңа шешім шығарылып, сот шешімінің күші жойылған кезде, апелляциялық сатыдағы сот істі бір сот отырысында бір сот актісін қабылдай отырып, қарайды."

5-1 бөлік алып тасталсын;

14) 451-баптың екінші бөлігінің 3) және 4) тармақшалары мынадай редакцияда жазылсын:

"3) осы Кодекстің 427-бабында көзделген бұзушылықтар анықталған жағдайда, апелляциялық сатыдағы сот қаулысының күшін жояды және істі апелляциялық сатыдағы сотқа судьялардың өзге құрамында жаңадан қарауға жібереді;

4) осы Кодекстің 427-бабында көзделген бұзушылықтар анықталған жағдайда, бірінші сатыдағы сот шешімінің, апелляциялық сатыдағы сот қаулысының күшін жояды және істі апелляциялық сатыдағы сотқа судьялардың өзге құрамында жаңадан қарауға жібереді;"

5. 2020 жылғы 29 маусымдағы Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексіне:

1) 91-баптың бесінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"5. Егер заңда өзгеше көзделмесе, сотқа дейінгі тәртіппен шағым жасалғаннан кейін сотқа жүгінуге жол беріледі. Егер заңда жоғары тұрған органға шағым жасау қажеттілігінсіз сотқа жүгіну мүмкіндігі көзделген жағдайда, әкімшілік актісіне, әкімшілік әрекетіне (әрекетсіздігіне) дау айтылатын әкімшілік орган, лауазымды адам сотқа пікірмен қатар жоғары тұрған әкімшілік орган басшысының, лауазымды адамының уәжді ұстанымын ұсынады."

2) 138-баптың бесінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"5. Судья жауапкерді Қазақстан Республикасы Азаматтық процестік кодексінің талаптарына сәйкес дайындалған және ресімделген жазбаша пікірді және жоғары

тұрған әкімшілік орган басшысының, лауазымды адамның уәжді ұстанымын он жұмыс күнінен аспайтын мерзімде әкімшілік іспен бірге (бар болса) беруге міндеттейді.

Талап қоюшы алдын ала тыңдау сатысында пікірмен және ұстаныммен танысады.

Оларды судья белгілеген мерзімде ұсынбау ақшалай өндіріп алуды қолдануға негіз болып табылуы мүмкін және әкімшілік істі мәні бойынша қарауға кедергі келтірмейді."

6. "Жедел-ізвестіру қызметі туралы" 1994 жылғы 15 қыркүйектегі Қазақстан Республикасының Заңына:

12-баптың 7-тармағының төртінші абзацы мынадай редакцияда жазылсын:

"Судьяға қатысты арнаулы жедел-ізвестіру іс-шаралары Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының санкциясымен ғана жүргізілуі мүмкін."

7. "Сот приставтары туралы" 1997 жылғы 7 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына:

1) 1-баптың 2-тармағының бірінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"2. Сот приставына нысанды киім (погонсыз), сәйкестендіру картасы және жетон беріледі, олардың үлгілерін сот әкімшілігі саласындағы уәкілетті мемлекеттік орган (бұдан әрі – уәкілетті орган) бекітеді.";

2) 4-баптың 1-тармағы мынадай редакцияда жазылсын:

"1. Уәкілетті орган Жоғарғы Сотта және облыстардағы, астанадағы және республикалық маңызы бар қалалардағы аумақтық бөлімшелерде (бұдан әрі – аумақтық бөлімшелер) сот приставтарының бөлімшелерін құрады."

8. "Білім туралы" 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына:

1) 5-баптың екінші бөлігіндегі "Жоғарғы Соты" деген сөздер "Жоғары Сот Кеңесінің" деген сөздермен ауыстырылсын;

2) 5-2-баптың тақырыбындағы және бірінші абзацындағы "Жоғарғы Сотының", "Жоғарғы Соты" деген сөздер тиісінше "Жоғары Сот Кеңесінің", "Жоғары Сот Кеңесінің" деген сөздермен ауыстырылсын;

3) 59-бапта:

4-тармақтың үшінші, бесінші және алтыншы бөліктеріндегі "Жоғарғы Соты", "Жоғарғы Сотының" деген сөздер тиісінше "Жоғары Сот Кеңесі", "Жоғары Сот Кеңесінің" деген сөздермен ауыстырылсын;

4-1-тармақтағы "Жоғарғы Сотына" деген сөздер "Жоғары Сот Кеңесіне" деген сөздермен ауыстырылсын;

8-7-тармақтағы "Жоғарғы Соты", "Жоғарғы Сотының" деген сөздер тиісінше "Жоғары Сот Кеңесі", "Жоғары Сот Кеңесінің" деген сөздермен ауыстырылсын;

8-9-тармақтағы "Жоғарғы Сотының" деген сөздер "Жоғары Сот Кеңесінің" деген сөздермен ауыстырылсын;

8-11-тармақтағы "Жоғарғы Сотымен" деген сөздер "Жоғары Сот Кеңесімен" деген сөздермен ауыстырылсын;

8-12 және 8-13-тармақтардағы "Жоғарғы Сотына", "Жоғарғы Соты" деген сөздер "Жоғары Сот Кеңесіне", "Жоғары Сот Кеңесі" деген сөздермен ауыстырылсын;

4) 63-бапта:

3-тармақтың үшінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"Сот төрелігі академиясының тауарларды (жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді) өткізу жөніндегі ақылы қызмет түрлерін көрсету және оның тауарларды (жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді) өткізуден түскен ақшаны жұмсау қағидаларын Қазақстан Республикасы Жоғары Сот Кеңесінің аппараты бекітеді.";

4-тармақтың үшінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"Сот төрелігі академиясының жарғылық қызметіне байланысты тауарларға (жұмыстарға, көрсетілетін қызметтерге) бағаны Қазақстан Республикасы Жоғары Сот Кеңесінің аппаратымен келісу бойынша Сот төрелігі академиясы бекітеді.".

9. "Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы" 2015 жылғы 23 қарашадағы Қазақстан Республикасының Заңына:

15-баптың 4-тармағының екінші бөлігінде:

"Жоғарғы Соты" деген сөздер "Жоғары Сот Кеңесі" деген сөздермен ауыстырылсын ;

"соттардың қызметін ұйымдастырушылық және материалдық-техникалық қамтамасыз ету мәселесі жөніндегі уәкілетті органда және оның аумақтық бөлімшелерінде" деген сөздер "сот әкімшілігі саласындағы уәкілетті мемлекеттік органда және оның облыстардағы, астанадағы және республикалық маңызы бар қалалардағы аумақтық бөлімшелерінде" деген сөздермен ауыстырылсын.

10. "Қазақстан Республикасының Жоғары Сот Кеңесі туралы" 2015 жылғы 4 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Заңына:

1) 1-бап мынадай мазмұндағы 7-1-тармақпен толықтырылсын:

"7-1. Кеңестің жанында Сот төрелігі академиясы жұмыс істейді.

Кеңес Академияны жалпы басқаруды жүзеге асыратын уәкілетті орган болып табылады.

Сот төрелігі академиясын құруды, оның мәртебесін және жұмысын ұйымдастыруды Қазақстан Республикасының Президенті айқындайды.";

2) 3-баптың 1-тармағында:

2) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"2) аудандық және оған теңестірілген сот (бұдан әрі – аудандық сот) судьясының, облыстық және оған теңестірілген соттың (бұдан әрі – облыстық сот) сот алқасы төрағасының, судьясының, Жоғарғы Сот судьясының бос лауазымдарына кандидаттарды іріктеуді конкурстық негізде жүзеге асырады:

конкурстың қорытындылары бойынша аудандық соттың судьясының, облыстық соттың сот алқасы төрағасының және судьясының бос лауазымдарына тағайындау үшін кандидаттарды Қазақстан Республикасының Президентіне ұсыным жасайды;

конкурстың қорытындылары бойынша Жоғарғы Сот судьясының бос лауазымына кандидатты Парламент Сенатына баламалы негізде ұсыну үшін Қазақстан Республикасының Президентіне ұсыным жасайды;"

2-1) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"2-1) "Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы Конституциялық заңында көзделген жағдайларда судьялардың бос лауазымдарына кандидаттарды конкурстық тағайындау не сайлау мәселелерін қарайды:

жергілікті және басқа сот судьясының бос лауазымына тағайындау үшін кандидатты Қазақстан Республикасының Президентіне ұсыным жасайды;

Парламент Сенатына ұсыну енгізу үшін Жоғарғы Сот судьясының бос лауазымына кандидаттарды Қазақстан Республикасының Президентіне ұсыным жасайды;"

мынадай мазмұндағы 3-1) және 3-2) тармақшалармен толықтырылсын:

"3-1) аудандық сот төрағасының бос лауазымына сайлау үшін кадр резервінде тұрған адамдардың және (немесе) өз кандидатурасын өзі дербес ұсынған адамдардың қатарынан кандидатураларды облыстық соттың кеңейтілген жалпы отырысына ұсынады;

3-2) облыстық соттың кеңейтілген жалпы отырысы сайлаған адамдардың қатарынан аудандық сот төрағасының бос лауазымына кандидаттарды іріктеуді жүзеге асырады:

іріктеудің қорытындылары бойынша аудандық сот төрағасының бос лауазымына тағайындау үшін кандидаттарды Қазақстан Республикасының Президентіне ұсыным жасайды;"

5) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"5) "Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы Конституциялық заңында көзделген жағдайларда төрағалардың, сот алқалары төрағаларының және судьялардың өкілеттіктерін тоқтату мәселелерін қарайды:

Қазақстан Республикасының Президентіне жергілікті және басқа соттардың төрағаларын, сот алқаларының төрағаларын және судьяларын, Жоғарғы Соттың сот алқаларының төрағаларын лауазымынан босатуды ұсынады;

Парламент Сенатына ұсыну енгізу үшін Жоғарғы Соттың Төрағасы мен судьяларын лауазымынан босату туралы Қазақстан Республикасының Президентіне ұсыным енгізеді;"

мынадай мазмұндағы 5-1) және 5-2) тармақшалармен толықтырылсын:

"5-1) бір жыл мерзім өткеннен кейін судья лауазымына алғаш рет тағайындалған адамның жұмыс нәтижелерін қарайды және Жоғарғы Сот жанындағы Сот төрелігінің сапасы жөніндегі комиссия (бұдан әрі – Сот төрелігінің сапасы жөніндегі комиссия) судьяның кәсіби қызметін оң бағалаған кезде, Жоғарғы Сот Төрағасының ұсынуы бойынша оны бекіту туралы мәселені шешеді;

5-2) зейнеткерлік жасқа толғанда судья лауазымында болу мерзімін ұзарту туралы мәселені қарайды;"

мынадай мазмұндағы 5-3) тармақшамен толықтырылсын:

"5-3) Кеңестің жанындағы Сот төрелігі академиясын жалпы басқаруды жүзеге асырады;"

13) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"13) судья лауазымына орналасу үшін біліктілік емтихандарын тапсырған, Кеңестің ұсынымын алған, соттарда тағылымдамадан өткен және облыстық соттардың жалпы отырыстарының қорытындыларын алған, сондай-ақ Кеңестің жанындағы Сот төрелігі академиясын бітірген адамдардың есебін жүргізуді ұйымдастырады;"

3) 4-баптың 6-тармағындағы "шетелдік сарапшыларды және" деген сөздер алып тасталсын;

4) 5-баптың 1-тармағының 10) тармақшасы мынадай редакцияда жазылсын:

"10) өз құзыретінің мәселелері бойынша өкімдер шығарады;"

5) 7-баптың 1-тармағында:

8-1) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"8-1) Сот жюриінің, Кадр резерві жөніндегі комиссияның, Біліктілік комиссиясының, Конкурстық іріктеу жөніндегі комиссияның қызметін қамтамасыз етуді ұйымдастырады;"

13) тармақша алып тасталсын;

16) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"16) Кеңес аппараты қызметкерлерінің тәртіптік жауапкершілігі мәселелерін шешеді;"

мынадай мазмұндағы 16-1) және 16-2) тармақшалармен толықтырылсын:

"16-1) Кеңес жанындағы Сот төрелігі академиясының штат кестесін келіседі;

16-2) Кеңес жанындағы Сот төрелігі академиясының тауарларды (жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді) өткізу жөніндегі ақылы қызмет түрлерін көрсету және оның тауарларды (жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді) өткізуден түскен ақшаны жұмсау қағидаларын бекітеді;"

6) 8-баптың 2-тармағының екінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"Кеңестің жабық отырыстары, заңда көзделген жағдайларды қоспағанда, судьяларды лауазымнан босату туралы, судьялардың, сот алқалары төрағаларының және соттар төрағаларының бос лауазымдарына орналасуға арналған конкурс қорытындыларын шығару туралы мәселелерді қараған кезде, оның ішінде кандидатураларды талқылаған және олар бойынша шешімдер қабылдаған кезде өткізілмейді.";

7) 11-бапта:

2-тармақ алып тасталсын;

мынадай мазмұндағы 2-1-тармақпен толықтырылсын:

"2-1. Комиссияны қалыптастыру тәртібі, сондай-ақ оның отырыстарын өткізу тәртібі Кеңестің регламентінде айқындалады.";

3-тармақ алып тасталсын;

8) 12-бап мынадай редакцияда жазылсын:

"12-бап. Комиссияның біліктілік емтихандарын қабылдау жөніндегі отырыстары
Комиссияның біліктілік емтихандарын қабылдау жөніндегі отырыстары ашық және жария түрде өткізіледі. Егер отырыстарға Комиссия мүшелерінің жалпы санының кемінде үштен екісі қатысса, олар оның құқықтық күші бар деп есептеледі.

Комиссияның отырыстарына байқаушылар шақырылуы мүмкін.";

9) 13-баптың 4-тармағы мынадай редакцияда жазылсын:

"4. Кеңестің жанындағы Сот төрелігі академиясында оқуды бітірген және біліктілік емтихандарын тапсырған адамдар оқуды бітірген күннен бастап төрт жыл бойы біліктілік емтиханын тапсырудан босатылады.";

10) 14-баптың екінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"Біліктілік емтихандарын қабылдаудан бас тартылған жағдайда, Комиссия төрағасы өтініш берілген немесе осы Заңның 13-бабының 9-1-тармағында көрсетілген арнаулы тексеру нәтижелері алынған күннен бастап бір ай ішінде азаматқа уәжді жауап беруге міндетті.";

11) 16-бап мынадай редакцияда жазылсын:

"16-бап. Судья лауазымына конкурс

1. Кеңестің аудандық сот судьясы, облыстық соттың сот алқасының төрағасы және судьясы, Жоғарғы Сот судьясы лауазымдарына тағайындау туралы ұсынымы конкурстық қараудың нәтижелері бойынша беріледі.

"Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының 29-бабының 4-тармағында белгіленген талаптарға сәйкес келетін және Жоғарғы Соттың ұсынысы бойынша тізбесін Кеңес бекітетін жекелеген құқық салаларында мамандар болып табылатын, облыстық сот судьясының бос лауазымына кандидаттар үшін жеке конкурс өткізілуі мүмкін. Мұндай жеке конкурстық іріктеуді өткізу тәртібі Кеңестің регламентінде айқындалады.

2. Конкурс жариялау туралы шешімді жыл сайын Кеңес бекітетін және Кеңестің интернет-ресурсында орналастырылатын конкурстар өткізу графигінің негізінде Кеңес хатшысының ұсынысы бойынша Кеңес Төрағасы қабылдайды.

Конкурсты өткізу графигін бекіту тәртібі, сондай-ақ оған енгізілетін мәліметтер Кеңес регламентінде айқындалады.

3. График судьялардың ауысуын талдау мен болжау, жергілікті соттардың төрағалары мен сот алқалары төрағаларының өкілеттік мерзімдері, сондай-ақ бар бос орындар ескеріле отырып жасалады.

4. Кеңестің аудандық соттың судьясы, облыстық соттың сот алқасының төрағасы және судьясы, Жоғарғы Сот судьясы бос лауазымдарына орналасу үшін конкурс туралы хабарландыруын Кеңес аппараты Кеңестің регламентінде белгіленген мерзімдерде, бірақ конкурстан кемінде екі апта бұрын Кеңестің интернет-ресурсында қазақ және орыс тілдерінде жариялайды. Бұл ретте облыстық соттың сот алқасы төрағасының лауазымына орналасу үшін конкурс облыстық соттың сот алқасы төрағасы өкілеттіктерінің мерзімі өткенге дейін жариялануы мүмкін.

5. Аудандық соттың судьясы, облыстық соттың сот алқасының төрағасы және судьясы, Жоғарғы Сот судьясы лауазымдарына конкурсқа қатысу үшін Кеңестің конкурс туралы хабарландыруында көрсетілген мерзімдер ішінде, бірақ Кеңестің интернет-ресурсында хабарландыру жарияланған күннен бастап кемінде екі апта ішінде Кеңес аппаратына өтінішті және тізбесі Кеңес регламентінде белгіленген басқа да құжаттарды беру қажет.

Үміткерлердің жеке басы туралы толық және объективті ақпарат алу мақсатында Кеңес аппараты құқық қорғау органдарынан және олардың аумақтық бөлімшелерінен, басқа да мемлекеттік органдардан, адвокаттар алқаларынан, сондай-ақ мемлекеттік емес ұйымдардан үміткерлер туралы қосымша мәліметтер сұратуға құқылы.";

12) 17-бапта:

тақырып мынадай редакцияда жазылсын:

"17-бап. Аудандық соттың судьясы, облыстық соттың сот алқасының төрағасы және судьясы, Жоғарғы Сот судьясы лауазымдарына конкурсқа қатысушылар";

1-тармақта:

бірінші бөлікте:

"төрағасы мен" деген сөздер алып тасталсын;

"Конституциялық заңының 29-бабы 1-тармағының" деген сөздерден кейін "1), 2), 3) , 4) және 6) тармақшаларының" деген сөздермен толықтырылсын;

"ал жұмыс істеп жүрген судьялар болып табылатын кандидаттар "Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының 28-бабының және 29-бабы 1-тармағының талаптарына сай келсе," деген сөздер "сондай-ақ жұмыс істеп жүрген судьялар" деген сөздермен ауыстырылсын;

екінші бөлік алып тасталсын;

3-тармақта:

бірінші бөлікте:

"төрағасы мен" деген сөздер алып тасталсын;

"лауазымына конкурсқа қатысушылар тұрғылықты жері немесе" деген сөздер "және облыстық соттың судьясы лауазымдарына конкурсқа қатысушылар" деген сөздермен ауыстырылсын;

екінші, үшінші, төртінші, бесінші және алтыншы бөліктер мынадай редакцияда жазылсын:

"Облыстық соттың сот алқасының төрағасы және Жоғарғы Соттың судьясы лауазымдарына конкурсқа қатысушылар Жоғарғы Соттың жалпы отырысының және жұмыс орны бойынша Соттармен өзара іс-қимыл жөніндегі кеңестің қорытындыларын алуға тиіс.

Соттармен өзара іс-қимыл жөніндегі кеңестің және жалпы отырыстың қорытындылары ұсынымдық сипатта болады.";

13) 18-бапта:

2-тармақтың екінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"Облыстық соттың сот алқасы төрағасының бос лауазымына орналасуға арналған конкурс өткізу кезінде осы тармақтың бірінші бөлігінде көрсетілген өлшемшарттарға қосымша ұйымдастырушылық қабілет те ескеріледі.";

5-тармақтың екінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"Іріктеуден өткен және Кеңес тағайындауға ұсыным жасаған кандидатты аудандық соттың судьясы, облыстық соттың сот алқасының төрағасы және судьясы, Жоғарғы Соттың судьясы лауазымдарына тағайындауға кедергі келтіретін негіздер болған кезде, сондай-ақ ол бос лауазымға тағайындаудан бас тартқан жағдайда, Кеңес ұсыным беру туралы шешімнің күшін жояды және конкурсқа қатысқан адамдар қатарынан басқа кандидатты бос лауазымға тағайындау үшін ұсына алады.";

мынадай мазмұндағы 5-1-тармақпен толықтырылсын:

"5-1. Судьялыққа кандидаттар Кеңестің бос лауазымға тағайындау туралы ұсынымын алғаннан кейін тағылымдамадан өтуі мүмкін.

Судьялыққа кандидат тағылымдама қорытындылары бойынша соттың жалпы отырысының теріс қорытындысын алған жағдайда, Кеңестің ұсынымы қайта қаралуға тиіс. Кеңестің ұсынымын қайта қарау тәртібі Кеңестің регламентінде айқындалады.

Кеңес тағылымдама қорытындылары бойынша жалпы отырыстың теріс қорытындысын негізді деп таныған жағдайда, Кеңестің осындай кандидатқа қатысты бос судья лауазымына тағайындау туралы ұсынымының күші жойылады және осы бос судья лауазымына:

1) осы судья лауазымына конкурсқа қатысқан кандидат ұсынылуы мүмкін;

2) қайта конкурс жариялануы мүмкін.";

14) 19-бапта:

тақырып мынадай редакцияда жазылсын:

"19-бап. Аудандық соттар төрағаларының, облыстық соттар төрағаларының, Жоғарғы Соттың сот алқалары төрағаларының бос лауазымдарына кандидатураларды қарау тәртібі";

мынадай мазмұндағы 1-1-тармақпен толықтырылсын:

"1-1. Аудандық соттар төрағаларының бос лауазымдарына кандидатураларды Кеңес облыстық соттың кеңейтілген жалпы отырысы сайлаған және тиісті қорытынды алған адамдардың қатарынан қарайды.";

2-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

"2. Аудандық соттар төрағаларының бос лауазымдарына кандидатуралар жұмыс істеп жүрген судьялар болуға немесе олардың судья лауазымында кемінде бес жыл жұмыс өтілі болуға тиіс.

Облыстық соттар төрағаларының бос лауазымдарына кандидатураларға, әдетте, облыстық сот судьяларының немесе судья лауазымында кемінде он жыл жұмыс өтілі бар адамдардың қатарынан ұсыным жасалады.

Жоғарғы Соттың сот алқаларының төрағалары лауазымына кандидатуралар Жоғарғы Сот судьяларының қатарынан ұсынылады.

Бұл ретте аудандық сот төрағасы, облыстық сот төрағасы, Жоғарғы Соттың сот алқаларының төрағалары лауазымына кандидаттарды іріктеу кезінде кадрлық резервте тұрған және ұйымдастырушылық қабілеті бар адамдарға басымдық беріледі.";

мынадай мазмұндағы 3-1, 3-2, 3-3 және 3-4-тармақтармен толықтырылсын:

"3-1. Аудандық сот төрағасының лауазымына бос орынды жариялау туралы шешімді аудандық соттар төрағалары өкілеттіктерінің мерзімі ескеріліп, Кеңес хатшысының ұсынысы бойынша Кеңес Төрағасы қабылдайды.

Бос орын туралы хабарландыру Кеңес регламентінде белгіленген мерзімдерде Кеңестің интернет-ресурсында жарияланады.

3-2. Кеңес аудандық сот төрағасының бос лауазымына өз кандидатурасын өзі дербес ұсынған кандидаттардың Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген талаптарға сәйкестігін тексеруді жүзеге асырады.

Мұндай тексеруді жүргізу тәртібі Кеңестің регламентінде айқындалады.

3-3. Кеңестің кадрлық резервте тұрған адамдар және (немесе) өз кандидатурасын өзі дербес ұсынған адамдар қатарынан облыстық соттың кеңейтілген жалпы отырысына кандидаттарды енгізу тәртібі, аудандық соттың төрағасы лауазымына облыстық соттың кеңейтілген жалпы отырысында сайланған кандидаттарды іріктеу тәртібі, сондай-ақ кандидат лауазымға тағайындаудан бас тартқан жағдайларда, Кеңестің ұсынымдарын қайта қарау тәртібі Кеңестің регламентінде айқындалады.

3-4. Кандидат аудандық соттың төрағасы лауазымына тағайындаудан бас тартқан жағдайда, Кеңестің осындай кандидатқа қатысты бос судья лауазымына тағайындау туралы ұсынымының күші жойылады және:

1) аудандық сот төрағасының бос лауазымы кеңейтілген жалпы отырыста сайланған өзге кандидаттарға ұсынылуы мүмкін;

2) қайта іріктеу жариялануы мүмкін.";

4-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

"4. Кеңес отырыста аудандық соттар төрағаларының, облыстық соттар төрағаларының, Жоғарғы Соттың сот алқалары төрағаларының бос лауазымдарына сайланған немесе ұсынылған барлық кандидатураларды міндетті түрде қарайды.";

15) 20-бап мынадай редакцияда жазылсын:

"20-бап. Бос лауазымдарға кандидатураларды қарау шарттары

1. Облыстық соттардың төрағалары және сот алқаларының төрағалары, Жоғарғы Соттың сот алқаларының төрағалары өздері атқаратын лауазымға немесе тең дәрежелі соттарда ұқсас лауазымға екі реттен артық тағайындалмайды.

2. "Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасының Конституциялық заңында көзделген жағдайларда судьялардың бос лауазымдарына кандидаттарды конкурстық тағайындау тәртібі Кеңестің регламентінде айқындалады.";

16) 21-баптың 1-тармағы мынадай редакцияда жазылсын:

"1. Сот төрағасының, сот алқасы төрағасының және судьяның өтініші, Сот төрелігінің сапасы жөніндегі комиссияның немесе Сот жюриінің шешімі Кеңестің соттың төрағасын, сот алқасының төрағасын және судьяны лауазымдарынан босату туралы мәселені қарауына негіз болып табылады.

"Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының 34-бабы 1-тармағының 4), 5), 6) және 7) тармақшаларында көзделген жағдайларда сот әкімшілігі саласындағы уәкілетті мемлекеттік органның растайтын құжат қоса берілген хабары Кеңестің сот төрағасын, сот алқасының төрағасын және судьяны лауазымдарынан босату туралы мәселені қарауына негіз болып табылады.

Сот төрелігінің сапасы жөніндегі комиссия судьяны кәсіптік жарамсыздығына қарай атқаратын лауазымына сай келмейді деп тану туралы шешімді Кеңеске енгізеді.

Сот жюриі соттың төрағасын, сот алқаларының төрағаларын және судьяларды тәртіптік теріс қылықтар жасағаны үшін немесе "Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының талаптарын орындамағаны үшін атқаратын лауазымдарынан босату туралы шешімді Кеңеске енгізеді.";

17) 23-баптың 1-тармағы мынадай редакцияда жазылсын:

"1. Кеңес соттың төрағасын, сот алқасының төрағасын және судьяны лауазымдарынан босату туралы мәселені қараған кезде өзіне қатысты тиісті лауазымнан босату туралы мәселе қаралып жатқан судьяның түсініктемесін тыңдайды. Сот төрағасының, сот алқасы төрағасының және судьяның Кеңес отырысына дәлелді себептерсіз келмеуі мәселені қарауға кедергі болмайды. Отырыста сот төрағасының, сот алқасы төрағасының және судьяның, Кеңес хатшысының өтінішхаты бойынша шақырылған басқа да адамдардың хабары тыңдалуы, құжаттар жария етілуі және өзге де материалдар қаралуы мүмкін.";

18) 24-баптың 4-тармағы мынадай редакцияда жазылсын:

"4. Кәсіби қызметті мерзімдік бағалау нәтижелері бойынша Сот төрелігінің сапасы жөніндегі комиссияның шешіміне судьяның шағымын қарау нәтижелері бойынша қабылданған Кеңестің судьяны басқа сотқа ауыстыру туралы шешімі Кеңес отырысында судьяны басқа сотқа ауыстыру туралы, ал судья ауысудан бас тартқан жағдайда судьяны атқаратын лауазымынан босату туралы мәселені қарауға негіз болып табылады."

2-бап. Осы Заң:

1) алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік алпыс күн өткен соң қолданысқа енгізілетін 1-баптың 2-тармағының 1) тармақшасын және 3-тармағын;

2) 2023 жылғы 1 шілдеден бастап қолданысқа енгізілетін 1-баптың 2-тармағының 2) және 3) тармақшаларын, 4-тармағының 9), 11), 12), 13) және 14) тармақшаларын, 10-тармағы 15) тармақшасының төртінші абзацын;

3) 2023 жылғы 1 қыркүйектен бастап қолданысқа енгізілетін 1-баптың 4-тармағының 3) және 4) тармақшаларын;

4) 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілетін 1-баптың 10-тармағы 2) тармақшасының үшінші, төртінші, оныншы, он бірінші, он екінші және он үшінші абзацтарын, 11) тармақшасының үшінші, сегізінші және тоғызыншы абзацтарын, 12) тармақшасының екінші, үшінші, алтыншы, тоғызыншы және он екінші абзацтарын, 13) тармақшасының екінші, үшінші, төртінші және бесінші абзацтарын, 14) тармақшасын, 15) тармақшасының үшінші абзацын;

4) 2024 жылғы 15 шілдеден бастап қолданысқа енгізілетін 1-баптың 8-тармағын, 9-тармағының үшінші абзацын, 10-тармағының 1) тармақшасын, 2) тармақшасының жиырма бірінші, жиырма екінші, жиырма үшінші және жиырма төртінші абзацтарын, 5) тармақшасының жетінші, сегізінші және тоғызыншы абзацтарын, 9) тармақшасын қоспағанда, алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

*Қазақстан Республикасының
Президенті*

Қ. ТОҚАЕВ